

Editöre Mektup

Covid 19 pandemi döneminde psikiyatri hemşireliğinin önemi

Çaylan Pektekin

Demiroğlu Bilim Üniversitesi Florence Nightingale Hastanesi, Hemşirelik Yüksekokulu, İstanbul

Bugün dünyamız vites değiştirmiş, henüz nereye varacağı belirsiz bir çıkmaza girmiştir. İnsanoğlu ölümü bir adım ötesinde, ensesinin dibinde hissetmektedir. Bu durum, gelecekte insanlığı daha dehşet verici bir dünya mı? yoksa insanların savaşlarla birbirini ve doğayı yok etmeyeceği, önyargılardan uzak daha yaşanır bir dünya mı bekliyor? gibi soruları akla getirmektedir. Şüphesiz elbirliğiyle daha yaşanır bir dünyaya doğru yol almak tüm insanlığın beklentisidir. Çünkü dünya tektir ve hepimizindir.

İnsanlık bugün, 13 Ocak 2020'de ilk defa tanımlanan ve "Yeni Koronavirüs (Novel Corona Virus)" adını verdikleri bir virüsün pençesine düşmüş, büyük bir kriz yaşamaktadır. Koronavirüsler (CoV), daha önce MERS-CoV (Middle East Respiratory Syndrome Coronavirus-Orta Doğu Solunum Sendromu) ve SARS-CoV (Severe Acute Respiratory Syndrome-Şiddetli Akut Solunum Sendromu) gibi ciddi hastalıklara neden olan bir virüs ailesidir.^[1] MERS ve SARS'a neden olan koronavirüslerden farklı özellikler taşıyan yeni koronavirüsün neden olduğu hastalığın, ilk belirtileri Aralık 2019'da görüldüğü için "KOVİD-19 (COVID-19-Corona Virus Disease-19) adı verilmiştir. KOVİD-19'da, belirti vermeyen olgular olabileceği gibi ateş, öksürük, nefes darlığı belirtileri gösteren, pnömoni, ağır solunum yetmezliği, böbrek yetmezliği oluşan ve ölümle sonuçlanan olgular da bulunmaktadır. Olguların %80'inin hastalığı hafif geçirdiği, %20'sinin hastaneye yatırılıp tedavi edildiği ifade edilse de hastalığın, 60 yaş üstü ve kronik rahatsızlığı olanlarda ölüm görülme oranlarının yüksek olduğu belirtilmiştir.^[2,3]

Bu dönemde birçok sağlık kurumu, dernekler, üniversiteler, basın ve yayın organları, medya, din adamları vb. hükümetlerle işbirliği içinde çalışarak salgınla baş etme mücadelesini yürütmektedirler. Bu ortak düşmanla mücadelede ülkelerarası dayanışmayı görmek de sevindiricidir.

Virüsle başa çıkmak için yapılmakta olanları, çok tehlikeli ve zararlı olan yeni tip koronavirüsü stabilize etme, yok etme, nötralize etme, KOVID-19 tanılı hastaların dirençlerini artırma ve onları tedavi etme, bu tehlikeli virüsün daha fazla insana bulaşmasını önleme, aşı geliştirme, toplumları psikososyal ve ekonomik yönden güçlendirme olarak sıralayabiliriz.

Birçok ülkede ve ülkemizde hükümetler, mutasyona uğrayıp kendi yaşamını sürdürmek için insanlarla savaşını sürdüren bu virüs ile başa çıkabilmek için üç koruma düzeyinde (Birincil, ikincil ve üçüncül koruma) epidemiyolojik çalışmalarını yürütmekte ve toplumlarını bu sinsi düşmandan kurtarmaya çalışmaktadırlar.

Salgın döneminde bireyler sadece fiziksel değil aynı zamanda psikososyal sorunlarda yaşamaktadır. Yaşanan bu sorunları psikososyal açıdan ele alacak olursak, evde yaşanan yalnızlık duygusu, sevdiklerimizi görememek, onlara sarılamamak, iş gücümüzü yeterince kullanamamak, her gün bir fincan kahveyi paylaştıklarımızla birlikte olamamak, hayalet sokağımızın o sessizliğini hissetmek ve sanki bir korku filminin içinde kendimizi bulmak endişe ve stresini yaşamak; gerçeklerle yüzleştikçe çözüm ve çözümsüzlük arasında gidip gelmek, sonuçta kendimiz ve yaşadığımız koşullar arasındaki etkileşimimiz, heyecansal bozukluklar yaşamaya ve sonuçta istenmeyen davranışlar sergilemeye neden olmaktadır. Bütün bunları düşündüğümüzde, birincil koruma (primer koruma), ikincil koruma (sekonder koruma) ve üçüncül koruma (tersiyer koruma) üzerinde durulmasının önemli olduğunu söyleyebiliriz. Birincil Koruma, belirli bir popülasyon içerisinde ruhsal bozukluklarla ilgili vakaların insidansını azaltmayı amaçlayan girişimleri planlamadır. Yani durumla baş edebilmede birey, aile ve toplumun ruhsal sorunlar ile başa çıkma kapasitelerini arttırma ve onlar için terapötik bir ortam sağlamaktır. İkincil koruma,

vakalardaki ruhsal bozukluğun etkisini azaltmayı amaçlayan girişimlerdir. Üçüncül koruma ise tedaviden sonra ruhsal bozukluk sonucu oluşan yeti yitimlerinin azaltılmasını amaçlayan girişimlerdir.

Yaşanan bu ve benzeri psikososyal sorunların çözümünde gereksinimi olanlara yardım edebilmek için psikiyatri hemşireleri, psikiyatristler, sosyal hizmet uzmanları ve psikologların oluşturduğu derneklerinin işbirliği önemlidir ve bu bağlamda ülkemizde yeni korona virüs salgınından etkilenen kişilere psikososyal destek olmak amacıyla oluşturulan KORDEP (Korona Virüs Enfeksiyonu Ruhsal Destek Programı) gibi programların bu zor günlerde yaşananlarla baş edebilmede önemli bir adım olduğu söylenebilir.

Ekip çalışmasının önemli olduğu psikososyal destek hizmetlerinde ekibin önemli bir üyesi olan psikiyatri hemşireleri sadece yatarak tedavi hizmetlerinin yürütüldüğü psikiyatrik ortamlarda değil, özel ayaktan tedavi merkezlerinde, okullarda, endüstri alanlarında, halk sağlığı merkezlerinde, evde bakımda ve kriz durumlarında (depremler, büyük yangınlar, savaşlar ve savaş sonrası, büyük salgınlar-pandemiler vb.) aldıkları eğitime göre görev ve sorumluluklar yüklenerek rollerini yerine getirmeye çalışmaktadırlar. Her ne kadar “psikiyatri Hemşireliği” ayrı bir bilim dalı olsa da bugün ülkemizde, psikiyatri kliniklerinde çalışmış olan ya da halen çalışmaya devam eden tüm hemşireler için “Psikiyatri hemşiresi” kavramı kullanılmaktadır. COVID-19 salgınında da psikiyatri hemşireleri salgından etkilenen bireylerin hemşirelik sorunlarını belirlemeli, müdahale amaçlarını ve girişimlerini planlamalı ve sonuçları değerlendirmelidir.

Sonuç olarak, bu gün savunmasız yakalandığımız, yüz binlerce kişinin yaşamını kaybettiği ya da yaşamının kısıtlandığı, psikolojik dengesinin bozulduğu bu pandemik durum, dünyada endişe verici boyutlara ulaşmıştır. Çocuklarımız, torunlarımız ve yakınlarımız için sağlığını tehdit eden bu durumlardan arındırılmış bir dünya için sorunu çözüme doğru götürebilmede sosyal, psikolojik ve gerektiğinde maddi bir dayanışmaya gereksinim vardır. Psikiyatri hemşireleri de bu süreçte kendilerine düşen görevleri yapmalı, aynı zamanda bu tür durumlara özgü kendi olası tepkilerine dikkat etmeli ve bunlarla baş edebilmeli, kendi özyönetimlerini yapabilmelidirler. Gelecekte güzel günlere ulaşmak umuduyla...

Çıkar çatışması: Bildirilmemiştir.

Hakem değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Kaynaklar

1. Chan JFW, Yuan S, Kok KH, To KKW, Chu H, Yang J, et al. A familial cluster of pneumonia associated with the 2019 novel coronavirus indicating person-to-person transmission: a study of a family cluster. *Lancet* 2020;395:514–23.
2. Görak G, Savaşer S, Yıldız S. *Infectious Diseases Nursing Buluşucu Hastalıklar Hemşireliği*. 2nd ed. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevi; 2018. p. 140–51.
3. Republic of Turkey, Ministry of Health, General Directorate of Public Health. COVID-19 (SARS-CoV-2 Infection) Guide. Retrieved May 26, 2020, from https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/rehberler/COVID-19_Rehberi.pdf?type=file.